

Contextueel Bijbellezen

DE PROFETEN

Inhoud

1. Omschrijving	4
1.1 Inleiding	5
1.2 Discussie rond auteurschap en historiciteit	6
1.3 Godsspraken	6
1.4 Het leven van de profeet als aanschouwelijk onderwijs	7
2. De structuur	9
2.1 Opbouw	10
2.2 Redactie	10
2.3 Genres	10
2.3.1 Apocalyptiek.....	11
3. Aanpak	12
3.1 Lezen	13
3.2 Uitleggen.....	14
3.2.1 Historische context.....	14
3.2.2 Literaire context	15
3.3 Toepassen	21
3.3.1 Uitgangspunten	31
3.3.2 Regels	32
3.3.3 Directe toepassingen.....	33
3.3.4 Indirecte toepassingen	34
3.3.5 Extraherende toepassingen.....	35
4. Bijbelstudie	37
4.1 Individueel.....	38
4.2 Groepsgewijs	39

- 1. Omschrijving**
- 2. Structuur**
- 3. Aanpak**
- 4. Bijbelstudie**

1. Omschrijving

1.1 Inleiding

1.2 Discussie over auteurschap en historiciteit

1.3 Godsspraken

1.4 Het leven van de profeet als aanschouwelijk onderwijs

1.1 Inleiding

We kunnen de Bijbelse profetische geschriften een apart genre noemen, met de aantekening dat de profeet zich van verschillende literaire genres bedient. De herkenning daarvan helpt ons bij de interpretatie. Naast genre zijn voor de interpretatie van de boeken van de profeten tenminste vier zaken belangrijk: hun primaire functie, het eindtijdvoorspellend karakter voor de wereld, structuur en historische context.

Als we spreken over “de profeten” bedoelen we niet alle profeten die in de Bijbel voorkomen, maar de profetische boeken van het Oude Testament, of beter gezegd, onder het Eerste Verbond. We zullen later zien dat dit Eerste Verbond een cruciale rol speelt in de profeten.

We kunnen de profetische boeken op verschillende manieren indelen:

- de grote profeten (Jesaja, Jeremia, Ezechiël, Daniël) en de kleine profeten (de twaalf andere profeten, ook wel “de twaalf” genoemd). Groot of klein wil niet zeggen belangrijk en minder belangrijk, maar omvangrijk en minder omvangrijk. Het boek Klaagliederen neemt een aparte plaats in. Dit boek wordt wel als vijfde grote profeet beschreven;
- de profeten voor, tijdens en na de Babylonische ballingschap;
- profeten voor voornamelijk Juda, voornamelijk Israël of voor voornamelijk een heidense natie.

We zouden ze ook nog kunnen specificeren naar hun afkomst of maatschappelijke status.

Verder is het goed om in de gaten te houden welke profeten elkaar gekend hebben of hadden kunnen kennen. Ook is duidelijk dat sommige profeten andere profeten citeren of toespelingen maken op wat andere profeten gezegd hebben.

1.2 Discussie rond auteurschap en historiciteit

Voor hen die de Bijbel als het Woord van God aanvaarden en willen gehoorzamen, is de discussie rond het auteurschap en historiciteit van de profetische boeken vrij zinloos. We hoeven niet verontrust te raken als we bijvoorbeeld in commentaren lezen over een Deutero-Jesaja. Wij zien geen reden voor de stelling dat Jesaja niet in staat zou zijn om over Babylon te spreken. Voor een voortreffelijke verdediging van de eenheid van het boek Jesaja en dus ook een ontkenning van het bestaan van een Deutero-Jesaja, zie *Isaiah*, J. Alec Motyer, TOTC. Toch kunnen we voordeel halen uit commentaren die onze mening niet delen. De tekst blijft hetzelfde en exegese is exegese. Dat staat los van standpunten over auteurschap en zelfs van theologie.

Daniël verdient aparte aandacht in dit verband. Het boek is namelijk voor een groot deel apocalyptisch. Eén van de kenmerken van dat genre is dat de auteur een historische figuur neemt als denkbeeldige hoofdrolspeler en die visioenen laat krijgen. Dat zou betekenen dat de persoon Daniël, in ieder geval gedeeltelijk in het boek Daniël, een denkbeeldige figuur is. Maar zo'n gedachtegang is een omgekeerde redenering en bovendien gebaseerd op aannames. Belangrijk is dat vermoedens over auteurschap en historiciteit niets veranderen aan de boodschap. En wie weet wat voor nieuwe feiten de wetenschap morgen ontdekt, of wat opgravingen aan het licht brengen? We komen terug op het genre apocalyptische profetie.

1.3 Godsspraken

Kenmerkend voor de profetische boeken zijn de zogenaamde godsspraken. God spreekt tot de mens, Zijn volk en tot de volkeren door middel van profeten. We moeten ons bij dat gegeven de profeet niet voorstellen als een soort medium. Gods boodschap ondergaat met de profeet een literair proces. De profeet overdenkt zorgvuldig

wat hij van God opgedragen heeft gekregen. Vaak met behulp van bekwame dichtkunst maakt hij de boodschap krachtig en tegelijkertijd gemakkelijk te onthouden en dus ook gemakkelijk door te geven.

In sommige gevallen is het duidelijk dat een profetisch boek zijn definitieve vorm gekregen heeft met behulp van redactie. Godsspraken die anders weinig verband met elkaar lijken te hebben, zijn dan door redacteurs tot thematische eenheden geweven. We geloven dat zowel het literaire als het redactieproces geïnspireerd zijn door de Heilige Geest. Ook moeten we moeilijk te doorgronden passages niet te snel toeschrijven aan redactionele ingrepen. Het zal niet de eerste keer zijn dat bijbelpassages die voor lange tijd als los zand bestempeld werden, door grondige literaire en thematische studie een verbluffende eenheid blijken te bezitten.

Er zijn verschillende soorten godsspraken, bijvoorbeeld

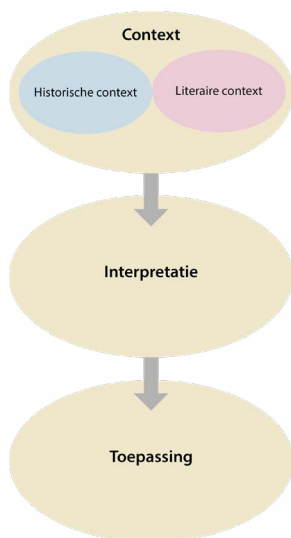
- het rechtsgeding
- het klaaglied
- de wee
- de belofte
- de toespraak van de boodschapper

1.4 Het leven van de profeet als aanschouwelijk onderwijs

De roeping blijkt de profeet meestal niet in de koude kleren te gaan zitten. Op verschillende manieren wordt hij vereenzelvigd met de inhoud van zijn boodschap. Soms vraagt God de profeet om de boodschap op een zeer confronterende wijze symbolisch uit te beelden. Ezechiël vindt het zelfs in één geval te bont worden. God gaat akkoord met Ezechiëls voorstel van een alternatief. Ook ondergaan profeten persoonlijk lijden. Ze worden niet alleen afgewezen en tegengewerkt vanwege hun onpopulaire onderwerpen, maar ook

omdat ze zich vereenzelvigen met de inhoud. In de eerste plaats is het God Zelf die wordt afgewezen. In Ezechiëls geval sterft zijn vrouw zelfs, wat de verwoesting van Jeruzalem uitbeeldt. Het leven van de profeet wordt aanschouwelijk onderwijs. Daarmee wordt de ernst en de waarachtigheid van de profetie onderstreept. Niemand kiest ervoor om een dergelijk zwaar leven te lijden en daarmee wordt al gauw de echte van de valse profeet onderscheiden.

Soms zijn er raakvlakken van het lijden van de profeet met het lijden van de Here Jezus, maar we moeten oppassen dat we de profeet als persoon niet vergeestelijken. Ook moeten we geen geestelijke lessen willen halen uit karaktereigenschappen van de persoon. We moeten hem niet als voorbeeld voor ons eigen leven of voor de gemeente willen stellen, behalve misschien hun onverschrokkenheid en compromisloosheid. Ze zijn voorbeeldig in hun trouw aan God en hun liefde voor Gods volk. Natuurlijk kunnen we daar veel van leren. Maar het verhaal is Gods verhaal van de heilsgeschiedenis en niet het verhaal van het leven van de profeet.

Schematische weergave van Bijbelstudie

2. De structuur

2.1 Opbouw

2.2 Redactie

2.3 Genres

2.1 Opbouw

De opbouw van profetische boeken wordt grotendeels bepaald door hoe de verschillende godsspraken verband houden met elkaar. Soms is een combinatie van chronologie en thematiek van invloed op de opbouw, zoals in het boek Ezechiël.

2.2 Redactie

Het boek Jeremia is een mooi voorbeeld van redactionele activiteit bovenop wat de profeet zelf heeft geschreven. Waarschijnlijk is Baruch verantwoordelijk voor de eindredactie en heeft hij ervoor gezorgd dat het complete boek bij de ballingen in Babylon terecht kwam. Jeremia 51:64 is een duidelijke afsluiting: "Tot hiertoe de woorden van Jeremia." Daarna volgt een historisch verslag van de val van Jeruzalem en de ballingschap. Dit is al eerder in het boek behandeld: hoofdstuk 39 tot en met 45. De redactie vond het blijkbaar nodig om er ook mee af te sluiten, zodat het boek niet eindigt met het oordeel over Babylon, maar met een teken van hoop: het Davidische koningschap is nog niet geheel uitgeroeid, geheel volgens Gods belofte. De verschillende secties zijn samengesteld rond een thema: "... om uit te rukken en af te breken, om te verdelgen en te verwoesten, om te bouwen en te planten." De lezer moet goed in de gaten houden dat de tekst niet in chronologische volgorde staat; er is misschien sprake van moedwillig omgekeerde chronologie, zodat oorzaak en gevolg duidelijk naar voren komen. De redactie is – onder leiding van de Heilige Geest – dus flink aan het knippen en plakken geweest. Er bestaat zelfs een kortere versie van het boek, met ook een iets andere volgorde (zie de Septuagint en de Oosters-Orthodoxe Bijbel). Tekenen van redactionele ingrepen hoeven ons niet te verontrusten, maar kunnen ons juist aansporen om de bedoeling ervan te achterhalen en dit helpt om de oorspronkelijke boodschap van het boek als geheel te doorgronden.

2.3 Genres

Het zal de lezer van een profetisch boek niet ontgaan dat grote gedeelten in dichtvorm geschreven zijn, met rijke beeldspraak en parallelisme. Gedichten en (klaag)liederen worden soms afgewisseld met prozaïsche gedeelten. Het proza is nodig voor de beschrijving van gebeurtenissen, maar zorgt ook voor dynamiek.

We zouden kunnen stellen dat, wanneer God iemand roept tot profeet, Hij hem niet alleen de kracht en moed geeft om Zijn boodschap te verkondigen, maar ook de retorische en literaire bekwaamheid. Vaak beschuldigen tijdgenoten van profeten hen dat zij niet namens God spreken, maar de bijzondere literaire gave moet wel respect afdwingen.

2.3.1 *Apocalypsie*

Een bijzonder type literatuur waar profeten zich van bedienen is apocalypsie. Het woord apocalyps betekent openbaring, maar apocalypsie bevat meer dan de onthulling van de toekomst. Het is een genre met specifieke kenmerken. Over welke deze kenmerken zijn, bestaat levendige discussie onder bijbelgeleerden. Over een paar dingen zijn ze het eens. Apocalypsische literatuur gaat over het plotselinge ingrijpen van God aan het einde der tijden. Hij zal als een held optreden tegen al het kwaad en overwinnen. Over het kwaad wordt oordeel geveld. Mensen die aan Gods kant staan, krijgen deel aan Gods beloften en toegang tot het paradijs. Apocalypsische werken bevatten veel symbolisme en dramatische beeldspraak. Vaak krijgt de hoofdpersoon visioenen van de engelen die betrokken zijn bij Gods oorlog tegen het kwaad. De hele schepping is betrokken bij de laatste oorlog, waarin God niet alleen een ommekeer in de geschiedenis bewerkt, maar een einde aan de geschiedenis maakt en de eeuwigheid inluidt.

3. Aanpak

3.1 Lezen

3.2 Uitleggen

3.3 Toepassen

3.1 Lezen

- De zogenaamde kleine profeten zijn in één keer en hardop te lezen, waarbij we de tussenkopjes overslaan.

Jesaja, Jeremia en Ezechiël kunnen niet in één keer gelezen worden. Een voorstudie, bijvoorbeeld aan de hand van een Bijbels handboek, kan helpen om deze boeken in grote brokken in te delen van ongeveer een uur. We moeten de indeling van de redactie van de bijbelvertaling in hoofdstukken en verzen vergeten. Dat betekent ook dat we de tussenkopjes, de zogenaamde perikoopkopjes, overslaan.

- Lees het boek nogmaals

Bij de tweede en volgende lezingen hebben we pen en papier of een computer in de aanslag. Nu maken we tijdens het lezen allerlei aantekeningen en stellen we zoveel mogelijk vragen. De hoofdtak is nu de verschillende godsspraken te herkennen en ondertussen proberen op te maken of de godsspraken onderdeel zijn van een groter geheel.

- Aantekeningen en vragen kunnen de volgende elementen bevatten:

- aanwijzingen voor de indeling
- het soort godsspraak
- aanwijzingen voor thema's
- moeilijke passages
- de verhouding tussen God, de profeet (persoonlijk) en de doelgroep, het volk of de natie waaraan de profetie gericht is.

3.2 Uitleggen

Voordat we een profetisch Bijbelgedeelte kunnen toepassen in ons leven, is het nodig om drie vragen te stellen: wat staat er eigenlijk, taalkundig bekeken, in de literaire context, hoe staat het er in de historische context en wat is de reikwijdte van de beloften? De laatste vraag is een andere dan de beschouwing of een voorspelling al dan niet uitgekomen is. De profetie heeft in de eerste plaats betrekking op de persoonlijke relatie met God en de geestelijke toestand van Gods volk, niet op de uitkomst van voorspellingen van gebeurtenissen.

Godsspraken hebben ten aanzien van hun vervulling vaak meerdere horizonten. In onze benadering onderscheiden we er drie:

- de nabije toekomst in het tijdperk van de profeet
- de komst van de Messias
- de uiteindelijke vestiging van het Koninkrijk van God

Wij geven de voorkeur aan een indeling in twee hoofdgroepen, waarbij we de komst van de Messias en de vestiging van het Koninkrijk van God samen nemen:

A – de nabije toekomst in het tijdperk van de profeet

B – het Koninkrijk van God

- B1 – de inluiding van Gods Koninkrijk bij de komst van de Messias
- B2 – de vervulling van Gods Koninkrijk bij de wederkomst van de Messias

We gaan dus eerst op zoek naar wat de tekst betekent voor de eerste ontvangers van de boodschap. Vervolgens vragen we ons af of de godsspraak meerdere horizonten heeft. Dat moet blijken uit de tekst zelf, of uit verwijzingen naar en zinspelingen op godsspraken door nieuwtestamentische schrijvers.

3.2.1 Historische context

Bij de profeten is het voor een juiste uitleg van groot belang om

de geschiedkundige achtergrond te kennen, de actualiteit waarin de profeet spreekt. Voor de historische context beschouwen we de volgende zaken:

- Ontstaansgeschiedenis: hoe is het profetische boek tot stand gekomen?
- Zijn er andere Bijbelboeken die van belang zijn voor de historische context (kruisverwijzingen);
 - zijn er andere Bijbelboeken die een direct verband hebben met de profeet en het boek?
 - welke andere Bijbelboeken worden geciteerd, op welke andere Bijbelgedeelten worden toespelingen gemaakt of welke andere Bijbelgedeelten hebben duidelijk invloed op de profeet en zijn boek?
- Sociologische, economische en politieke factoren (uit de tekst zelf)
- Wat is de historische achtergrond? .
 - Wat is er over de levensgeschiedenis van de profeet bekend?
 - in welke geschiedkundige periode zijn de godsspraken waarschijnlijk geschreven?
 - wat is de geografie/topografie?
- Wat is de horizon van de vervulling in het tijdperk van de profeet zelf? Heeft de profetie meerdere horizonten?

3.2.2 Literaire context

Het voorwerk dat we gedaan hebben bij de tweede en volgende lezingen door allerlei vragen te stellen ten aanzien van de tekst, thema's, gedachtegang, overkoepelende boodschap, indeling en aanleiding, gaan we nu structuur geven.

3.2.2.1 OPBOUW

De herkenning en ordening van godsspraken levert een grove indeling op. We gaan nu kijken godsspraken gegroepeerd kunnen

worden aan de hand van eenheid van thema of gebeurtenis. Het idee is om in het bouwwerk de afzonderlijke stenen te ontdekken en te zien hoe die stenen aan elkaar gemetseld zijn, met andere woorden, we zoeken:

- De inhoudelijke relatie tussen de godsspraken :
 - let op formuleringen als "Zo spreekt de HERE"
 - let op voegwoorden
 - let op tegenwoordige deelwoorden
 - let op het gebruik van tijd
 - let op literaire stijlfiguren
 - let op verbanden met historische gebeurtenissen of personen
- De inhoudelijke relatie tussen de delen:
 - komt het onderwerp dat de schrijver behandelt in de godsspraak ook voor in de andere delen van het boek? Zo ja, is er verschil in behandeling?
- De omschrijving van de persoonsvormen :
 - Wie bedoelt de profeet/redactie met "ik" of "wij"?
 - Wie bedoelt de profeet/redactie met u?
 - Worden personen of groepen indirect aangesproken?

3.2.2.2 DEFINITIEVE INDELING

Is de overkoepelende boodschap duidelijk, dan kan aan de hand van kernbegrippen uit die gedachten een definitieve indeling gemaakt worden, bijvoorbeeld in Micha:

Kerngedachte: als het volk Israël zich niet massaal bekeert, zal God een scheiding aanbrengen. Hen die zich hardnekkig blijven verzetten zal God oordelen, maar voor "het overblijfsel" zijn beloften van heerlijkheid en heerschappij over de volkeren, onder het Koningschap van Zijn Messias.

Een grove indeling staat hieronder afgebeeld. Wat ons in eerste instantie duidelijk is, vullen we in. Belangrijk is dat we een patroon gaan herkennen: Gods oordeel, met name over het leiderschap,

gevolgd door beloften van verlossing. Het gegeven komt bovendien dat God voor Zichzelf een overblijfsel laat, op eigen initiatief en op basis van Zijn ontferming en Zijn trouw aan Zijn beloften aan de vaders (7:20).

Indeling van Micha

	Deel	Verzen	Inhoud	Vorm	Omschrijving
A		1:1-2:13	Bedreiging met ballingschap als straf; God zal, onder leiding van de koning, een overblijfsel in Jeruzalem sparen tegen de Assyriërs en als overwinnaar optreden.		
	1	1:1	Opschrift		Het Woord ... dat hij gezien heeft
	2	1:2-7	Inleiding	rechtsgeding	de HERE is getuige tegen de volkeren, de aarde en haar volheid
					de aanzegging van de overtreding tegen Samaria en tegen Jeruzalem
	3	1:8-16	Klaaglied over Juda	klaaglied en gezicht	De overtreding is bij de steden rondom Jeruzalem begonnen, zoals Lakis, en is nu tot Jeruzalem doorgedrongen, zo ook de vijand.
					Waarschuwing voor de komst van veroveraar die het volk zal wegvoeren in ballingschap
	4	2:1-5	Wee en klaaglied over de leiders	wee, godsspraak en klaaglied	
	5	2:6-11	Tegen de valse profeten	godsspraak	
	6	2:12-13	Aankondiging van heil	godsspraak	
B		3:1-5:14	Falend leiderschap wordt veroordeeld, maar God belooft herstel aan het overblijfsel		
	7	3:1-4	Tegen de leiders	godsspraak	
	8	3:5-7	Tegen de leugenprofeten	godsspraak	
	9	3:8	Intermezzo van de profeet Micha 1	recapitulatie van de profeet	De kenmerken van een ware profeet
	10	3:9-12	Vervolg profetie tegen de leiders	godsspraak	
	11	4:1-4	Toekomstige heerlijkheid van Jeruzalem	godsspraak	
	12	4:5	Intermezzo van de profeet Micha 2	recapitulatie van de profeet	
	13	4:6-14	Over de toekomst van Jeruzalem: eerst nood, dan heerlijkheid	godsspraak	
	14	5:1-8	Voorzegging van de Messias en Zijn Rijk	godsspraak	
	15	5:9-14	Belofte van reiniging van zonden	godsspraak	
C		6:1-7:20	Gods rechtszaak tegen Zijn volk, maar er is vergeving en overwinning voor het overblijfsel		
A	16	6:1-5	Het verbond verbroken	rechtsgeding	Rechtszaak van God tegen zijn volk, met de ganse aarde als getuige; zie 1:2
	17	6:6-8	Wat is de remedie?	Vraag van aangeklaagde, antwoord van aanklager	Aanbidder ziet God als iemand die "te koop" is met offers; drijft door tot in het absurde, het meest heidense, maar ...; God (door Micha) geeft het antwoord: leven vanuit dankbaarheid voor, een respons op de verlossing.
B	18	6:9-16	Oordeel over Jeruzalem	uitkomst rechtsgeding: oordeel	
C	19	7:1-6	De overtreding in detail uitgewerkt	wee (mij!)	
D	20	7:7	Intermezzo van de profeet Micha 3	recapitulatie van de profeet	
E	21	7:8-13	Belofte van de verlossing	godsspraak	De profeet vereenzelvigd zich met Jeruzalem
	22	7:14-17	Vermaning en belofte	godsspraak	
	23	7:18-20	Slotwoord van de profeet	aanbidding en belijdenis	van de profeet Micha = Wie is er als YHWH? v 18

Waarschijnlijk heeft de schrijver zelf vooraf geen schema gemaakt, maar heeft hij wel een structuur in gedachte gehad. Gods boodschap moet immers zo duidelijk mogelijk gepresenteerd worden. Mogelijk heeft een redactie de profeet geholpen om de godsspraken en vertellingen te ordenen, ter versterking van de boodschap. Bij sommige profetische boeken bestaat het vermoeden dat deze ordening tijdens de Babylonische ballingschap gebeurd is, om de ballingen de les uit de geschiedenis te leren en hen te wijzen op Gods trouw. We merkten dat al op bij Jeremia, Baruch (redactie en distributie) en Daniël (lezer in ballingschap).

Het vergt diepgaand literair en taalkundig onderzoek om de eigenlijke structuur te leren kennen¹. Exegetische commentaren zullen hiervoor geraadpleegd moeten worden². Ons eigen schema is alleen bedoeld om grip te krijgen op het boek, om snel voor ogen te krijgen waar het allemaal om gaat en de inhoud op een verantwoorde manier gedekt wordt.

Lees het hele boek nog een keer en beoordeel dan of het schema klopt. Wringt de schoen hier en daar, dan weten we dat we het boek beter moeten lezen, waarna we het schema aanpassen. Na een grondige studie kan het schema verfijnd worden, met meerdere onderverdelingen. Naarmate het inzicht vordert wordt het schema aangepast, iets wat een leven lang door kan gaan.

Kunnen we nog geen overkoepelende boodschap formuleren, dan moeten we niet proberen de tekst in een bepaald stramien te gieten dat de profeet/redactie niet gebruikt heeft. We noteren voorlopige conclusies en komen er later op terug. Omdat het gezond is om van alle Bijbelboeken enig begrip te krijgen, moeten we onze profeet laten rusten en met een ander Bijbelboek verdergaan.

1 Volgens Bruce Waltke is de structuur van het boek Micha te herleiden aan de hand van concepten en trefwoorden.

2 Met name voor het raadplegen van commentaren op het Oude Testament is het nuttig om van tevoren te weten welke positie de commentator inneemt ten aanzien van hogere schriftkritiek.

3.2.2.3 *SAMENVATTING*

Vat het boek nog eens samen. Deze samenvatting zal vaak een uitgebreide versie zijn van de kerngedachte.

3.2.2.4 *SUGGESTIES MOEILIJKE PASSAGES*

- Vertalingen naast elkaar leggen
 - geef een opsomming van verschillende mogelijkheden van interpretatie, maar geef ook aan wat het nooit kan betekenen (eliminieren of wegstrepen); het raadplegen van de Septuagint kan behulpzaam zijn, vooral wanneer de passages geciteerd worden in het Nieuwe Testament.
- Altijd passend in de context
 - de context van de godsspraak van de moeilijke passage en ook die van het hele boek zijn bepalend voor de betekenis en sluiten bepaalde mogelijke betekenissen uit, zodat er meestal maar twee of drie mogelijke interpretaties overblijven.
- Check exegetische commentaren (geen expositie!)
 - Bij oudtestamentische geschriften hebben we minder te maken met verschillen tussen handschriften, maar ze zijn er wel. Experts hebben zich hierin verdiept. In exegetische commentaren vind je meestal een weergave van de verschillen tussen de handschriften.
 - De oorspronkelijke handschriften zijn op sommige plekken beschadigd. Kopiisten hebben moeten raden, waardoor er soms meerdere mogelijkheden moeten worden gegeven voor wat er oorspronkelijk gestaan heeft.
 - Op sommige plekken kunnen vraagtekens gezet worden bij de invulling van klinkertekens door de Masoreten, waardoor een enkele keer een keuze gemaakt moet worden tussen de verschillende betekenissen. De Masoreten waren zeer godvrezend en consciëntieus, maar ze kunnen zich hier en daar vergist hebben. De context is hierbij een sterke raadgever.

- Het raadplegen van exegetische commentaren is altijd de laatste stap. Belangrijk hierbij is de lijn te volgen die geleid heeft tot de keuze van de commentator, die, als het goed is niet begint met een theologisch standpunt, maar uitgaat van de tekst en altijd interactie pleegt met collega's.
- Er is veel materiaal beschikbaar in het Engels en helaas weinig in het Nederlands. Raadpleeg overzichten om erachter te komen wat goede commentaren zijn (A Guide to Biblical Commentaries & Reference Works, John F. Evans, bestbiblecommentaries.com)
- Soms moeten we toegeven dat we er niet uitkomen en dat de keuze die we maken eigenlijk niet klopt met wat er staat. Dat betekent dat we hoe dan ook ooit terug moeten komen op onze foutieve interpretatie, alleen als referentie van wat de juiste interpretatie in ieder geval niet kan zijn (wegstrepen). De constatering dat een Bijbelgedeelte niet past in ons denken over God, de lijn van de heilsgeschiedenis, typologie, enzovoort, kan verstrekkende gevolgen hebben.

3.3 Toepassen

De vraag wat Gods boodschap is aan ons in de profeten, is lastiger te beantwoorden dan de vraag wat deze is in nieuwtestamentische geschriften, omdat we veel meer aangewezen zijn op types en voorafschaduwingen dan op directe dialoog. Maar het feit dat de Here Jezus en de apostelen alleen de oudtestamentische geschriften tot hun beschikking hadden, moet ons aansporen om daarin Gods Woord voor ons te ontdekken. Zelfs als Jezus en de apostelen een profeet direct citeren staan we soms voor raadsels hoe deze teksten in verband staan met de situatie waarin ze geciteerd worden. We stellen daarom voor om ons te beperken tot een zevental mogelijke benaderingen van oudtestamentische geschriften volgens *Preaching Christ from the Old Testament* van Sidney Greijdanus. Daarbij houden we steeds in gedachten wat de hoofdtak van de profeet was: het bekrachtigen van het Verbond met Israël, met inbegrip van de belofte van de Messias in Deuteronomium 18:18. De kern van de boodschap is dus in principe niet iets nieuws, maar is gebaseerd op wat we voor het gemak “de wet” noemen. De zeven methoden zijn:

1. *Verwijzingen in het Nieuwe Testament*
2. *Vervulde beloften*
3. *Typologie (types van de Messias, Zijn offer, opstanding en Koninkrijk)*
4. *Analogie (vergelijkingen waarin de Messias excelleert, grote dingen of mensen, maar Christus is groter)*
5. *Voortgang in Gods heilsgeschiedenis*
6. *Godsspraken met betrekking tot de grote bijbelse thema's*
7. *Contrasten met Christus*

Ze zijn eigenlijk bedoeld als voorbereiding voor een toespraak, maar ze lenen zich uitstekend voor Bijbelstudie. Aan de hand van

Micha behandelen we ze hier in het kort.

1. *Verwijzingen in het Nieuwe Testament*

Wordt er in het Nieuwe Testament naar de profeet verwezen of zijn er zinspelingen op zijn profetieën?

Micha: Mattheüs 2:4-6: citaat van Micha 5:1-3 (e.v.).

Toepassing: eigenschappen van de Messias; de rol van het overblijfsel in het Koninkrijk van God onder leiding van de Messias; het effect van de Messias op Zijn volk: rust en vrede, overwinning en heerschappij. Vraag: hoe is deze rust en vrede te rijmen met de strijd, verdrukking en vervolging van de christen?

2. *Vervulde beloften*

Zijn er beloften in het profetische boek die vervuld zijn ten aanzien van Christus?

Micha: de geboorte van Jezus en Zijn verheerlijking.

3. *Typologie (types van de Messias, Zijn offer, opstanding en Koninkrijk)*

Typen van Christus

Een oudtestamentisch type van Christus is een symbolische daad, gebeurtenis, karakter of instelling waarmee de Heilige Geest de intentie heeft om iets te leren over de Messias, direct vanuit de tekst zelf. God heeft het symbool oorspronkelijk bedoeld om een boodschap over te brengen aangaande Zijn Zoon. Hij heeft het symbool om die reden ingesteld of ingericht. Of de mensen die daarbij betrokken waren ook begrepen hebben dat ze te maken hadden met een symbool dat sloeg op de komende Messias, is niet altijd duidelijk. Soms wilde God dat het type meteen begrepen werd, herkenbaar was voor de generatie waarin het symbool zich voordeed. Dit noemen we "vooruit lezen". In andere gevallen had God het begrijpen van het type vooral bestemd voor latere generaties. Dat noemen we "achteruit lezen".

Typen van Christus – vooruit lezen in profetische boeken

Al vroeg in de geschiedenis wilde God dat de mens ervan doordrongen was dat hij een Redder nodig had (zie Hebr. 1:1). Door eenvoudig zijn hart voor God open te stellen had hij Zijn boodschap en beloften van de Messias kunnen begrijpen, zoals Abraham, die "zich erop verheugd heeft mijn dag te zien en hij heeft die gezien en zich verblijd" (Joh. 8:56). Verlossing is niet een gedachte achteraf. We kunnen in de Bijbel Gods weg volgen waarop Hij toewerkt naar de feitelijke gebeurtenis van Jezus' dood en opstanding. Een onderdeel van die weg is het tot stand brengen van de natie Israël en het wetsverbond met hen. God riep de oudtestamentische profeten niet alleen om morele misstanden recht te zetten, maar vooral om het volk Israël te herinneren aan zijn roeping: om Gods uitverkoren volk te zijn was niet een doel op zich; zij zouden een cruciale rol spelen voor de vervulling van Gods voornemen, de verlossing van de gehele mensheid (en daarmee de bevrijding van de schepping van de vergankelijkheid). De profeten moesten vaak grote moeite doen om duidelijk te maken dat God niet hun nationale held was. Het volk had God niet aan hun zijde als zij niet volledig aan Gods zijde stonden, niet alleen in hun leefwijze, maar ook in hun opdracht voor de rest van de mensheid. Daarom moet de boodschap van de oudtestamentische profeet wel verwijzingen bevatten naar de Messias. Zijn tijdgenoten moeten wel in staat zijn geweest om iets van die verwijzingen te begrijpen en deze te omarmen.

Typen van Christus – achteruit lezen in profetische boeken

Soms herinnert God ons aan aspecten van de behoudenis in Zijn Zoon door de profeten van het Oude Testament. Door de profeten te citeren herinnerden de apostelen de Joden eraan dat de dood en opstanding van de Here Jezus en de uitstorting van de Heilige Geest de vervulling was van de belofte aan de vaders. En de Jo-

den hadden dat kunnen weten, tot op zekere hoogte. De Here Jezus Zelf heeft er openlijk over gesproken. Van sommige Schriftgedeelten kan gezegd worden dat de eerste lezers ze nooit ten volle hebben kunnen begrijpen. Maar Jezus moest door onderwijzing de ogen openen van de twee Emmaüsgangers en hen vermanen dat ze de profeten hadden kunnen en moeten begrijpen. Met andere woorden: ze hadden geen extra openbaring nodig om op te pikken wat de profeten over de Messias zeggen. En ook wij hebben geen bijzondere openbaring nodig. Opnieuw moeten we ons realiseren dat de Schrift openbaring *is*.

De historisch-literaire interpretatie komt altijd eerst en daarna moeten we op zoek naar de zaken die in het tekstgedeelte op de Here Jezus slaan (nooit andersom), dus naar typologie. Tegelijkertijd moeten we oppassen dat de typologie het algehele beeld van het tekstgedeelte niet vervaagt. Het type kan zo gaan overheersen, dat we andere belangrijke elementen van de tekst missen. Maar de boodschap van de tekst is duidelijk, in ieder geval voor de lezer van nu. Er kan meer in de tekst zitten dan we nu weten, maar wat we ontdekken, heeft er altijd al in gezeten. Het gebeurt regelmatig dat door studie, onderzoek, opgravingen en voortgang in geschiedkundige en taalkundige inzichten er nieuwe verbanden met de Here Jezus naar voren komen. Het zijn geen nieuwe openbaringen, maar ze moeten wel toegeschreven worden aan de hulp van de Heilige Geest. Ook de godvrezende archeoloog zal dat erkennen.

Het doel van typologie

We kunnen heel makkelijk verdrinken in het typologiseren van oud-testamentische tekstgedeelten, gebeurtenissen, instellingen of karakters. We verdwalen in details die God Zelf nooit bedoeld heeft als typen van Christus. Om onszelf te bedwingen en binnen de grenzen van veilige interpretatie te blijven, kunnen we enkele regels opstellen. De belangrijkste regel is dat het doel van het type

altijd de onthulling van Jezus Christus moet zijn, zodanig dat het ons dagelijkse leven op praktische wijze beïnvloedt. Het zal onze harten aanwakkeren tot een vollere toewijding aan Jezus.

Regels

Andere regels zijn:

- a. neem kennis van de oorspronkelijke symbolische betekenis van het type en wijk niet af van de essentie van deze betekenis, ook wanneer er sprake is van toename (zie uitleg hieronder) in de betekenis van het antitype – Christus;
- b. volg de centrale boodschap, niet de details;
- c. neem in de beschouwing van typologie de mogelijkheid mee dat er ook tegenstellingen kunnen zijn met Christus en benoem deze tegenstellingen.

a. Symbolische betekenis

Een echt type heeft een ontegenzeggelijke oorspronkelijke symbolische betekenis. Het was oorspronkelijk als symbool bedoeld en algemeen erkend als zodanig. Bijvoorbeeld, het scharlaken koord was niet een bekend symbool ten dage dat Rachab er een moest vastbinden aan het traliewerk van haar raam om niet gedood te worden bij de verwoesting van Jericho. De kleur kan een verbinding gehad hebben met de priesterlijke offers en de tabernakel, maar dat lijkt vergezocht. Rachab had blijkbaar scharlaken stof in haar bezit en de kleur zou goed zichtbaar zijn vanaf een afstand. Omdat de kleur in deze hoedanigheid geen symbool was, kunnen we niet teruglezen en er zelf een symbolische betekenis aan geven. De besnijdenis na de doortocht door de Jordaan daarentegen is symbolisch. Het volk Israël wist dat (zie Deut. 10:16, 30:6).

In Christus – het antitype – is er vaak een toename in betekenis ten opzichte van het type. Christus betekend meer dan het type. Maar om de boodschap te verstaan moeten we vasthouden aan de

oorspronkelijke symbolische betekenis van het type. Bijvoorbeeld, de tabernakel spreekt van Gods aanwezigheid onder de mensen, waarvan Christus de vervulling is. En omdat Christus in Zijn gemeente en in de harten van de gelovigen woont, verwijst de tabernakel/tempel ook naar deze toepassingen. Maar het gaat te ver om in de tabernakel en de tabernakeldienst patronen te vinden voor gemeentesamenkomsten of aan de hand ervan te formuleren hoe geest, ziel en lichaam functioneren in de persoonlijke wandel met de Heer, corresponderend met de drie afdelingen van de tabernakel/tempel.

b. De centrale boodschap, niet de details

Als we lezen over Noach die een houten ark bouwt, moeten we kijken naar de centrale boodschap van oordeel en behoudenis. We moeten niet proberen om in de ark een type te zien van het kruis, omdat het materiaal hout is. In zijn algemeenheid moeten we niet naar typen van Christus zoeken in details.

c. Tegenstellingen

Christus kan het antitype te boven gaan in zijn symbolische betekenis en daarnaast kan Hij Zich er op verschillende manieren van onderscheiden. Eigenschappen van Christus komen niet alleen tot uitdrukking in overeenkomsten, maar ook in tegenstellingen. Zo zegt Jezus dat we iets over Hem kunnen leren van Jona, hoewel Hij groter is dan Jona. Van de ongehoorzaamheid en onverschilligheid van Jona kunnen we iets leren over de gehoorzaamheid en ontferming van Jezus.

TYOLOGIE IN MICAH

Om typologie te oefenen zoeken we naar typen van Christus in Micha. Misschien zijn ze er wel niet, maar onze nieuwsgierigheid wordt gewekt als we in de godsspraak van Micha 6:1-8 lezen: "Zal ik mijn eerstgeborene geven voor mijn overtreding, de vrucht van mijn schoot voor de zonde mijner ziel?" Geeft God hier een hint dat

Hij Zijn eerstgeborene gaat geven voor onze overtredingen?

Om die vraag te kunnen beantwoorden kijken we eerst naar de directe context. De frase blijkt onderdeel te zijn van een godsspraak en wel een rechtsgeding. De eerste vraag die we dan moeten stellen is: wie is er aan het woord, de aanklager, de aangeklaagde of misschien een derde partij? Het blijkt de aangeklaagde te zijn, die zich tegenover God moet verdedigen. Dat feit doet al vermoeden dat het bij dit voorstel van een offer niet om een type van Christus gaat, maar we zoeken nog even door.

De vraag die de doorslag moet geven is: is het offer van de eerstgeborene een symbolische daad? Het antwoord is ja, zoals blijkt uit Exodus 13, Exodus 34:20, Numeri 3 en Numeri 8. Maar er zit een addertje onder het gras. Er is namelijk ook de verschrikkelijke heidense rite van kindoffers die afgoden gunstig moeten stemmen en dit is waar het hier over gaat, niet over het lossen van de eerstgeborenen door het plaatsvervangend offer van dieren. Nu kunnen we met zekerheid zeggen dat hier geen sprake is van een type van Christus, ondanks dat het offer van het eerstgeborene een symbolische daad is.

De bredere context van de godsspraak is een dusdanige corruptie onder het volk Israël, hardheid van hart en onrechtvaardigheid, dat zelfs de invasie van het grote en machtige Assyrische rijk hen niet wakker schudt. Ten diepste begrijpt Israël zijn bestaansgrond niet. Als dit zo doorgaat, zal God Zijn uiterste strafmaatregel moeten inzetten: ballingschap naar Babylon, waarvan Hij hen uiteindelijk weer zal verlossen en terug laat komen. Je kunt God niet omkopen om Hem van deze beslissing te doen afzien – “Waarmede zal ik de HERE tegemoet treden ...?” Hij is niet een nationale god als de afgoden van de heidense landen, die met offers tevredengesteld moeten worden. Hij is de God hemel en aarde (zie 1:2-3 en het gebed van Hizkia in Jesaja 37:14-20). Dat de HERE de God van Israël is, betekent niet dat Hij vanzelfsprekend aan hun kant staat en ervoor

zorgt dat hun niets overkomt, zoals onder hen gezegd wordt: "Is de HERE niet in ons midden? Ons zal geen kwaad overkomen!" (3:11). Is de profeet Micha zelf een type van Christus? In 3:8 staat: "Ik daarentegen ben vol van kracht, van de Geest des Heren, en van recht en van sterkte, om Jakob zijn overtreding aan te zeggen en Israël zijn zonde." We kijken eerst weer naar de directe context. Micha spreekt tegen de leiders van het volk, die zich blijkbaar beroepen op profeten om zich te rechtvaardigen. Maar deze zijn leugenprofeten. Ze spreken de leiders naar de mond als ze er geld voor krijgen. Micha stelt zichzelf nu als voorbeeld van een ware profeet. Hij verkondigt het Woord van God door de Heilige Geest. Zo is Micha inderdaad een type van Christus, zoals elke ware profeet in het Oude Testament dat is. Hoe Christus in verhouding staat tot de profeten, vinden we in Hebr 1:1. Met de toepassing van profetie kunnen we twee kanten op: de rol van profetie in de gemeente en de rol van de gemeente als geheel als profeet voor de wereld.

4. *Analogie (vergelijkingen waarin de Messias excelleert, grote dingen of mensen, maar Christus is groter)*

INTRODUCTIE

Analogiën zijn gebeurtenissen of instellingen die vooruitwijzen naar Christus. Ze zijn te vergelijken met Christus en Zijn verlossing, maar het zijn slechts aardse en tijdelijke voorafschaduwingen van de hemelse, geestelijke en eeuwige werkelijkheid in Christus. Analogiën zijn eenvoudiger dan typologieën, omdat in zekere zin Gods verhaal van verlossing nog niet is afgelopen. De uiteindelijke vervulling van de eeuwigheid moet nog plaatsvinden. De weg die de christen gaat is daardoor makkelijk te herleiden uit de weg die Gods volk onder het Oude Verbond ging. We lopen niet zo gauw de kans om voor een toepassing voor het dagelijks leven de plank volledig mis te slaan. De brief aan de Hebr 1:1 geeft ons een richtlijn

voor het vinden van analogieën. De belofte om Gods Koninkrijk binnen te gaan geldt nog steeds. En dat Koninkrijk is direct gekoppeld aan het volbrachte werk van Christus in Zijn dood en opstanding. Naast de vervulling van de belofte is Jezus voor de gelovige ook de overvloedige steun en voorziening onderweg naar zijn vervulling van het binnengaan in Gods Koninkrijk.

ANALOGIEËN IN MICHA 6:1-8

We bestuderen weer de godsspraak in 6:1-8 om te kijken of er analogieën in zitten met betrekking tot Christus.

Beantwoord de volgende vragen:

1. Wat zijn de vier gebeurtenissen of daden van de HERE met Zijn volk in 6:3-5?
2. Op welke manier hebben ze verband met Christus; zijn ze analoog aan Christus en Zijn redding?
3. Kun je passages in het Nieuwe Testament noemen die over deze onderwerpen gaan?

Antwoorden:

1. De vier gebeurtenissen of daden van de HERE zijn:
 - a. Verlossing uit Egypte, het huis van slavernij;
 - b. De zending van Mozes, Aäron en Mirjam;
 - c. De afrekening met Balak en Bileam;
 - d. De doortocht door de Jordaan en intocht in het beloofde land ("van Sittim tot Gilgal").
2. Analogieën met Christus:
 - a. Christus heeft ons vrijgezet van de slavernij en overheersing van de zonde, de wereld en satan;
 - b. Christus is onze Leider en Hoge Priester, groter dan Mozes en Aäron;
 - c. We zijn gezegend met alle geestelijke zegeningen in Christus;

- d. In Christus mogen we nu al het Koninkrijk van God beleven door de Heilige Geest, maar ons wacht nog de vervulling bij Christus' wederkomst.
3. New Testament passages:
- a. Johannes 8:31-36
 - b. Hebreeënen 3:1-6, 4:14-16, 6:19-20
 - c. Efeziërs 1:3
 - d. Hebreeënen 4:8-11

Genade in Christus

Als we de godsspraak als geheel nader bekijken, vinden we een analogie in het contrast tussen wat de aangeklaagde partij voorstelt van wat God eist en wat God in werkelijkheid vraagt. De toepassing is dat godsdienstige riten ons niet dichterbij God kunnen brengen of Zijn gunst kunnen verwerven (rechtvaardiging); in plaats daarvan leggen we de oude mens af en doen we de nieuwe mens aan, uit dankbaarheid voor Gods reddende genade in Christus. Zo krijgen we een levenswandel met God, die het karakter van Christus weerspiegelt in goedheid, trouw, vriendelijkheid, rechtvaardigheid en nederigheid.

Verdere vraagstukken voor zelfstudie

In Micha komen we het thema van verlossing nog twee keer tegen: in 4:10 en in 7:15.

1. Hoe kunnen we de verlossing uit Babylon beschouwen als een analogie met Christus?
2. Kun je passages bedenken in het Nieuwe Testament die terugkeer uit Babylon benoemen?

Het boek Micha begint met de HERE die zegt dat Hij zal nederdalen en op de hoogten der aarde zal treden om Samaria en Jeruzalem te oordelen.

1. Kan dit nederdalen een analogie zijn van de incarnatie?
2. Kan het een analogie zijn van de verschijning van de Here Jezus bij Zijn wederkomst?

5. *Voortgang in Gods heilsgeschiedenis*

Het is moeilijk om in Micha een voortgang te vinden in de openbaring van Christus, behalve de bevestiging van welke Zijn geboorteplaats zal zijn. Ook wordt bevestigd dat Hij komt met betrekking tot de verlossing van de hele wereld en dat Hij geen nationale koning zal zijn.

6. *Godsspraken met betrekking tot de grote bijbelse thema's*

In Micha vinden we:

1. het thema van Gods geduld, ontferming en vergeving, dat we in volmaakte vorm kennen in Christus;
2. het thema van Gods gerechtigheid, met name zijn beschermend recht voor de armen en de zwakken;
3. het thema van Gods naijver;

7. *Constrasten met Christus*

In Micha vinden we:

1. uitbuitend en onderdrukkend leiderschap tegenover de heerschappij van de beloofde Herder-Koning; een voorbeeld van geestelijk leiderschap in de gemeente van Christus;
2. corruptie en politieke macht tegenover de kracht van de Geest van God.

3.3.1 *Uitgangspunten*

Bestuderen we een profeet, dan willen we als uitgangspunt nemen dat we de boodschap gaan toepassen op twee terreinen van ons leven, die overigens onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn:

- Het kennen van de Here Jezus – Joh. 5:39-40

- De aanzet tot geestelijke groei – 2 Tim. 3:16

Neem bijvoorbeeld weer Micha. De toepassing wordt ons vanuit verschillende hoeken aangereikt:

- Gods trouw, ontferming en verlossing;
- Gods oordeel en loutering;
- Gods belofte van de Messias; eigenschappen van de Messias;
- De heerlijke toekomst van Gods volk;
- Dat wat God in de verwachting van die toekomst van ons vraagt (Micha 6:8).

3.3.2 *Regels*

Uit de exegese van de tekst volgt niet automatisch de boodschap. Al lezend moeten we erachter komen wat de intentie is van de schrijver. We moeten vertrouwd raken met de profeet. De vraag is steeds:

- Wat is de oorspronkelijke boodschap?

- De bedoeling van de profeet

De profeet zegt wat hij bedoelt te zeggen; een andere uitleg is een onjuiste uitleg. De enige mogelijkheid om tot een andere bedoeling met de tekst te komen is dat we hem verkeerd begrijpen of moedwillig verdraaien; we moeten goed bij onszelf nagaan wat onze aannames zijn, onze veronderstellingen. Die moeten we zo veel mogelijk aan de kant zetten.

- Het begrip van de ontvangers

Hoe moeten de eerste ontvangers van de profetieën deze begrepen hebben? Die vraag dwingt ons naar de juiste interpretatie en leidt ons ook in de richting van de juiste toepassing. Het is niet altijd mogelijk de tekst één-op-één om te zetten in woorden en daden voor christenen van hier en nu. Sommige gedeelten zijn specifiek voor een bepaald publiek geschreven en het is niet altijd duidelijk wie deze doelgroep is. Tegelijkertijd is het Gods geschreven Woord aan de mensheid. En daar-

om is het boek ook aan ons gericht. Toch bevat de profeet elementen van tijd, cultuur en gelegenheid die niet meer voor ons gelden. We hebben daarom criteria opgesteld voor wat zeker voor ons geldt. Dit hebben we 'directe toepassing' genoemd. Deze criteria behandelen we in 3.3.3. Wat niet direct toepasbaar is, noemen we 'indirecte toepassing', wat wil zeggen dat we gaan proberen om de tekst, zoals hij gold in de bepaalde tijd en cultuur, te vertalen naar hier en nu. Dit werken we uit in 3.3.4.

- **Elimineren**

Onder 3.2.2.4, bij de behandeling van moeilijke passages, stelden we voor om zoveel mogelijk interpretaties te noemen en als we erachter komen dat een interpretatie niet plausibel is, die weg te strepen, te elimineren, zodat we er uiteindelijk maar een paar overhouden. Hetzelfde geldt voor de toepassing, wanneer we zoeken naar wat de boodschap van de profeet is en hoe de ontvangers zijn profetie begrepen moeten hebben. Zie ook wat we hierover naar voren brachten onder typologie.

3.3.3 Directe toepassingen

Zoals gezegd bevatten de profeten elementen van tijd en cultuur, waardoor sommige gedeelten wel algemeen geldend zijn en andere niet. Wanneer geldt een Bijbeltekst uit een profeet voor alle christenen van alle tijden? Het overkoepelende principe of criterium voor het antwoord op deze vraag willen we vatten in twee begrippen: normativiteit en universaliteit

- **Normativiteit**

Wanneer is iets een algemeen geldende norm? We willen dat vaststellen door normativiteit weer op te splitsen in twee eigenschappen:

- **Moraliteit**

- Behandelt de schrijver onderwerpen met betrekking tot gedrag, houding, karakter of gerichtheid/gezindheid, dan zijn ze normatief, algemeen geldend en dus direct toepasbaar.
- **Vergelijkbare omstandigheden**
 - Zijn de omstandigheden waarin de tekst geschreven werd vergelijkbaar met de onze, dan is de boodschap normatief. Dit is lastiger vast te stellen dan moraliteit en hierover zal onder gelovigen altijd gediscussieerd worden. Een essentiële breuklijn in omstandigheden is de vervulling van de wet in Jezus Christus, met als gevolg dat Gods volk is komen te bestaan uit hen “die niet naar het vlees wandelen, maar naar de Geest” (Rom. 8:4). Hiermee is een einde gekomen aan de tijd dat Gods volk verbonden was aan een land of natie³.
- **Universaliteit**

Gaat de tekst over een onderwerp dat door de hele Bijbel heen consequent dezelfde betekenis heeft? Dan geldt de tekst voor alle christenen van alle tijden en is direct toepasbaar.

3.3.4 Indirecte toepassingen

Sommige onderwerpen hebben geen moreel karakter, of de tegenwoordige omstandigheden zijn niet te vergelijken met die waarin de tekst geschreven is. In die gevallen gaan we op zoek naar indirecte toepassingen:

- **Cultuurgebonden toepassingen**

Van het onderwerp kan niet gezegd worden dat er een algemene

³ In dit verband kunnen plaatselijke opwekkingen voor verwarring zorgen. Christenen claimen 2 Kronieken 7:14 met het oog op een landelijk herstel van Bijbelse normen en waarden in hun maatschappij: als zij zich verootmoedigen *moet* God wel opwekking geven. Ook wordt wel na het optreden van een opwekking naar dit vers verwezen als een verklaring ervan. Maar Jezus zegt dat Zijn Koninkrijk niet van deze wereld is. Augustinus en Calvijn hebben bijgedragen aan de gedachte van een christelijke theocratie als Gods voornemen voor de naties, maar deze komt voort uit een vermenging van het Oude met het Nieuwe Testament. Een staatkundig gereformeerd principe zal ongetwijfeld heilzaam zijn voor een natie, maar ligt niet in de lijn van de nieuwtestamentische belofte.

norm voor geldt, wanneer het bepaald wordt door de heersende cultuur waarin de tekst geschreven is; die cultuur verschilt dan zodanig van de onze, dat de tekst niet direct toegepast kan worden, maar misschien wel indirect. Het onderwerp kan voorzichtig vertaald worden naar hier en nu. Er zal altijd discussie zijn onder bijbeluitleggers over wat cultuurgebonden is en wat niet. Paulus geeft een voorbeeld van een hogere wet (Romeinen 14), die laat zien hoe we ons moeten opstellen als er verschil van mening is over wat wel en wat niet mag of moet.

- Niet vergelijkbare omstandigheden

Afgezien van de cultuur zijn er andere oorzaken die de omstandigheden waaronder de tekst is ontstaan zo anders maken dan die waarin wij ons bevinden. De tekst is dan niet direct toe te passen. Ook dan proberen we het onderwerp voorzichtig te vertellen naar hier en nu. Misschien ligt er achter de gedachte in de tekst wel een hoger, algemener principe, dat we wel kunnen toepassen, zoals we bij cultuurgebondenheid bespraken.

3.3.5 Extraherende toepassingen

Directe toepassing kan zowel betrekking hebben op de Here Jezus – in dat geval is Hijzelf het onderwerp in de tekst – als op geestelijke groei. Maar de profeten geven ook indirect een schat aan informatie. We halen die informatie dan los uit de context, oftewel, we extraheren de informatie en stoppen deze als het ware in onze geestelijke bagageruimte. Deze kan betrekking hebben op

- de Here Jezus

Bijvoorbeeld: we kennen de Heilige Geest als voorbidder, maar uit de brief aan de Hebreeënen blijkt dat de Here Jezus Zelf ook voortdurend voor Gods kinderen pleit. Wat is dit pleiten van de Here Jezus? Verschilt het van het pleiten van de Heilige Geest? Onderzoek daarnaar levert inzichten op over de Here Jezus. Het onderwerp van het betreffende Bijbelgedeelte mag dan wel niet

direct de Here Jezus zijn, wel geeft het stuk belangrijke informatie over Hem, die we nodig hebben in onze dagelijkse wandel met de Here.

- onderwerpen met bredere betekenissen

Bijvoorbeeld: het thema ballingschap vraagt om een studie over hoe dit in het Nieuwe Testament gebruikt wordt.

- praktijkgerichte theologie

Uit de profeten zijn allerlei theologische onderwerpen te extraheren. Het is de schrijver er niet om te doen geweest zijn theologische standpunten aan zijn lezers kenbaar te maken, maar hij spreekt wel vanuit zijn persoonlijke kennis van God en van de Schriften. We kunnen hier een aparte studie van maken en zien of wij onze theologie dientengevolge moeten aanpassen. Waar we voor moeten waken is dat we onze theologie in de tekst gaan "inlezen". Een goede check of we dat doen, is, dat we al gauw andere Bijbelboeken nodig hebben om onze interpretatie van het gedeelte in de te bestuderen profeet te staven. We zeggen dan netjes dat we Schrift met Schrift vergelijken, maar eigenlijk zijn we onszelf aan het misleiden. Schrift met Schrift vergelijken is een wezenlijk onderdeel bij Bijbelstudie, maar is niet zonder gevaren en vereist vaak kennis van de oorspronkelijke taal. Dat geldt in het bijzonder voor woordstudies.

4. Bijbelstudie

4.1 Individueel

4.2 Groepsgewijs

4.1 Individueel

Een vraag die veel gesteld wordt is of we individuele Bijbelstudie moeten scheiden van momenten in de dag van persoonlijke devotie, ook wel 'stille tijd' genoemd. Het antwoord is ook persoonlijk, er zijn geen regels voor. [Douglas Stuart \(1:06:35\)](#) zegt dat er geen verschil hoeft te zijn, maar dat 'stille tijd' wel een moment bij uitstek is om de 'dus-vraag' te stellen. Je leest een Bijbelgedeelte, je verdiept je erin, maar dan moet altijd de vraag komen: "Dus ...?" Met andere woorden, wat doe je ermee vandaag, of voor de rest van je leven?

Een andere vraag is of contextuele Bijbelstudie niet meer iets voor mannen is en voor vrouwen belangrijker is hoe een tekst hen aanspreekt. Het is misschien wel de praktijk, maar het hoeft niet zo te zijn. Iedere gelovige moet leren dat een Bijbeltekst zegt wat hij zegt, ongeacht hoe deze hem of haar aanspreekt. Wat we wel in de gaten moeten houden is de levensfase van de gelovige. Mogen we van een jonge moeder verwachten dat zij een half uur per dag contextuele Bijbelstudie doet? En waarschijnlijk lukt het de jonge vader ook niet. En wat mogen we van een scholier van vijftien verwachten?

Een oplossing voor de spanning die de noodzaak van Bijbelstudie met zich mee kan brengen, is planning. Je maakt bijvoorbeeld een planning voor het komende half jaar voor persoonlijke Bijbelstudie. Je wilt een brief doornemen en misschien een boek uit het Oude Testament, of ook een evangelie, afhankelijk van de tijd die je ervoor kunt reserveren. Vervolgens maak je een niet al te ambitieus leesplan. Als je ordelijk werkt, kun je altijd terugkomen op je studie van een Bijbelboek, zelfs als er jaren tussen zitten. Bijbelstudie is een levenslang project. Voor tieners zou een beloning verbonden kunnen worden aan het zich houden aan een leesplan.

4.2 Groepsgewijs

Bijbelstudie met groepen kan op verschillende manieren gedaan worden, maar is hoe dan ook onmisbaar. Twee zien meer dan een en studie met een groep voorkomt eenzijdigheid en interpretatie vanuit de eigen theologie, aannames, veronderstellingen en vooroordelen. Maar groepsbijbelstudie kent ook gevaren. Je hebt in een groep altijd prominente figuren en achtergrondfiguren. Je hebt mensen met een goede babbel en stille mensen. Je hebt ervaren christenen en mensen die net tot geloof zijn gekomen, mensen met een hoge opleiding en mensen die minder hoog opgeleid zijn, technici, artiesten, filosofen, grootouders en tieners. Hoe vangen we dat op en hoe geven we Bijbelstudie met een groep vorm? Het doel van groepsbijbelstudie is niet zozeer een lezing, maar het beoefenen van opbouwende gemeenschap in Christus. Met dit doel voor ogen is het makkelijker om een groep te vormen van een beperkt aantal personen, die zich dan ook aan dat doel kunnen toewijden. We willen een voorstel doen.

- Gaven van onderwijs

We geloven dat de Here gaven geeft van de Heilige Geest om te onderwijzen (Ef. 4:11). Meestal worden deze wel onderkend bij sommige personen binnen een gemeenschap van gelovigen. We noemen ze hier de leraren. De leraren krijgen een leidende functie bij gezamenlijke Bijbelstudiesessies.

- Voorbereiding

De gemeenschap van gelovigen bereidt een Bijbelboek voor. Afhankelijk van de grootte en samenstelling van de gemeenschap wordt zij al of niet in kleinere groepen gesplitst.

- Inleiding

De leraren geven tijdens Bijbelstudiebijeenkomsten korte inleidingen. Vragen over het te behandelen gedeelte kunnen van tevoren bij de leraren ingeleverd worden. De leraren kunnen ook van tevoren een door hen opgestelde vragenlijst uitdelen, maar

dit is af te raden, omdat zodoende de deelnemers al gauw de gedachten van de leraren wordt opgedrongen. Tijdens de samenkomst kunnen vragen opdoemen, die bij dezelfde gelegenheid of de volgende behandeld worden, afhankelijk van de beschikbare tijd. De leraren hoeven niet per se zelf de gespreksleiders te zijn; misschien zijn weer andere gelovigen geschikter voor deze rol.

- **Aanvullingen en vragen**

Een volgende bijeenkomst kan ook geheel in het teken staan van vragen, alsook aanvullingen. Er kan op toegezien worden dat bij deze samenkomst geen mensen buiten de boot vallen. Desnoods worden gespreksronden georganiseerd. Ook kan elke deelnemer van tevoren een opdracht meegekregen hebben, die hij of zij tijdens deze bijeenkomst uitvoert.

- **Hulp van bijbelgeleerden**

Voor de uitleg en/of toepassing van sommige Bijbelgedeelten zal het nodig zijn om externe hulp aan te boren. Er kunnen contacten gelegd worden met bijbelgeleerden in binnen- en buitenland, aan wie lastige of controversiële passages worden voorgelegd. De uitkomst wordt aan de groep voorgelegd. Het is buitengewoon belangrijk om de eigen Bijbelstudie, zowel individueel als groepsgewijs, te beschouwen als een bijdrage aan de opbouw van het gehele lichaam van Christus.

- **Van groter geheel naar detail en weer terug**

Bij gezamenlijke Bijbelstudie is het raadzaam om allereerst uitgebreid stil te staan bij de historische en literaire context van de brief als geheel. Is er verschil van inzicht wat de structuur van de brief betreft, dan kan in de gaten worden gehouden welke de consequenties zijn voor de interpretatie, wanneer de verschillende denklijnen gevolgd worden en ook de invloed die deze interpretaties hebben op de toepassing. In ieder geval wordt een soort in-en-uitzoom-beweging gemaakt: van het grote geheel naar de details en weer terug. We bekijken de brief

Aanwijzingen voor de indeling:

- voegwoorden van tijd, reden, oorzaak en gevolg, toevoeging
- formuleringen van gebed (aanvoegende wijs) en dankzegging
- aansporingen en vermaningen (gebiedende wijs)
- zegenwensen en doxologieën

als geheel, proberen de structuur te ontdekken, bekijken de afzonderlijke delen, bestuderen de paragrafen, analyseren de zinsconstructies en zoeken naar betekenissen van woorden en

- wie zijn de hoofdpersonen?
- wat zijn de aanspreekvormen, oftewel, wie worden er gaan dan weer terug, om te zien of alles op zijn plaats valt met bedoeld met "ik", "u" (enk.v.), "wij", "u" (meerv.) en "zij"?
- hoe komt de schrijver aan de informatie?
- noemt de schrijver specifieke gevaren of dwalingen?

Aanwijzingen voor thema's

- wat zijn veelvuldig gebruikte woorden of zinsneden?

Moeilijke passages

- noteer passages die je niet snapt wat betreft taal of betekenis;
- noteer passages waarvan je het verband niet ziet met voorgaande of erop volgende tekst.

De toon van de schrijver

- is de toon constant of verandert die? Bijvoorbeeld een vermanende toon of een bemoedigende toon.

Hoe is het profetische boek tot stand gekomen?

- wat is de geschiedenis van de geadresseerde(n);
- wat de historische relatie tussen de schrijver en de geadresseerden;
- wat is de relatie tussen de schrijver en eventueel andere personen of groeperingen die in de godsspraken worden genoemd?

In welke geschiedkundige periode zijn de godsspraken waarschijnlijk geschreven?

- wie was er aan de macht;
- wat was de maatschappelijke structuur;
- welke politieke gebeurtenissen zijn er bekend;
- is er armoede of welvaart;
- hoe is de bevolking samengesteld en hoe is de verstandhouding tussen het volk Israël en de omringende volkeren;
- is er dreiging van oorlog en ballingschap of bevindt het volk zich al in ballingschap?

Wat is de geografie/topografie?

- wat is er bekend van de stad of streek waar de schrijver en de geadresseerden zich bevinden;
- hoe was de infrastructuur;
- wat was de handel en industrie?

Samenhang tussen paragrafen

let op voegwoorden

- voegwoorden van reden: daarom, hierom;
- voegwoorden van oorzaak en gevolg: want, omdat, dus;
- voegwoorden van vergelijking, zoals: maar (echter), daarentegen, (even)zo.

let op tegenwoordige deelwoorden

- Tegenwoordige deelwoorden geven vaak de basis aan waarop de schrijver een volgend argument baseert (bijvoorbeeld: “dit wetende ...”). Vertalingen vanaf 1970 hebben tegenwoordige deelwoorden vertaald met behulp van voegwoorden en er dan een korte bijzin van gemaakt (bijvoorbeeld: “nu u dit weet ...”); het is daarom raadzaam om een oudere vertaling te raadplegen naast een recentere vertaling.

Let op het gebruik van tijd

- Bijvoorbeeld: 1 Thess. 1 tot en met 3 is voornamelijk in de verleden tijd geschreven, terwijl hoofdstuk 4 en 5 voornamelijk in de tegenwoordige en toekomstige tijd geschreven zijn. Dit duidt op een inhoudelijke tweedeling van de brief.

let op literaire stijlfiguren, zoals

- retorische vragen
- beeldspraak
- overdrijving en ironie
- chiasmen > uitleg
- inclusio's > uitleg

De omschrijving van de persoonsvormen

- Wie bedoelt de schrijver met "ik" of "wij"?
 - Het komt voor dat de schrijver met "ik" niet zichzelf bedoelt, maar zichzelf neemt als algemeen vertegenwoordiger van het volk Israël. Dat is niet altijd even duidelijk!
 - Soms bedoelt de schrijver met "wij" zichzelf, soms degenen die hij vertegenwoordigt (de gezamenlijke schrijvers, gelovigen van Joodse komaf), of zichzelf plus de geadresseerden samen. Dat is niet altijd duidelijk (zoals bij "ik")!
- Wie bedoelt de schrijver met u?
 - Is het enkelvoud (jij) of meervoud (jullie)?
 - Wordt met "u" de geadresseerde(n) bedoeld of verwijst de schrijver naar "u" in algemenere zin?
- Worden personen of groepen indirect aangesproken?
 - Het is bijvoorbeeld goed mogelijk dat, als Jakobus de rijken vermaant (in Jak. 5), hij indirect de armen bemoedigt.

Chiasme

Een chiasme of kruisstelling is een stijlfiguur van herhaling in omgekeerde volgorde. De schrijver kan chiasme gebruiken om de lezer te helpen om het aandachtspunt te ontdekken of vast te houden. Hij geeft de tekst dan een zodanige structuur, dat het aandachtspunt in het hart valt van de kruisstelling. Het aandachtspunt of de essentie wordt dan omgeven door elementen die min of meer herhaald worden, maar dan in omgekeerde volgorde. Een typisch chiasme ziet er als volgt uit:

A
 B
 C, aandachtspunt/essentie
 B'
A'

Chiasmen komen ook vaak voor zonder C:

A
 B
 B'
A'

Daardoor wordt het verband tussen de elementen verduidelijkt.

Voorbeeld 1, aandachtspunt valt in het midden, Micha 7:9-13

Thema: berouw en vertrouwen op God

A (7:9a) Bestraffingen

 B (7:9b) Verlossing

 C (7:10) Beschaming van de vijandin

 B' (7:11-12) Verlossing

A' (7:13) Bestraffingen

Voorbeeld 2, het verband tussen twee elementen verduidelijkt, Micha 7:1-8

The total corruption of the people

A(7:1-2) The faithful are gone from the earth (7:2)

B(7:3-4) Their hands succeed at evil (7:3)

B'(7:5-6) Put no trust in a friend (7:5)

A'(7:7-8) I will put my trust in God my savior (7:7)

